

**Faculty of International Relations
Working Papers**

3/2012

**Exportní faktoring v České republice
v době finanční a ekonomické krize**

Michal Nejedlý

Volume VI

Vysoká škola ekonomická v Praze
Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Výzkumný záměr MSM6138439909

Název: Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů
Četnost vydávání: Vychází minimálně desetkrát ročně
Vydavatel: Vysoká škola ekonomická v Praze
Nakladatelství Oeconomica
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3, IČO: 61 38 43 99
E 17794
Evidenční číslo MK ČR: 1802-6591
ISSN tištěné verze: 1802-6583
ISSN on-line verze: Prof. Ing. Eva Cihelková, CSc.
Vedoucí projektu: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů
Náměstí Winstona Churchilla 4, 130 67 Praha 3
+420 224 095 270, +420 224 095 248, +420 224 095 230
<http://vz.fmv.vse.cz/>

Studie procházejí recenzním řízením.

VÝKONNÁ RADA

Eva Cihelková (předsedkyně)
Vysoká škola ekonomická v Praze
Olga Hasprová
Technická univerzita v Liberci
Zuzana Lehmannová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Marcela Palíšková
Nakladatelství C. H. Beck

Václav Petříček
Vysoká škola ekonomická v Praze
Blanka Říchová
Univerzita Karlova v Praze
Dana Zadražilová
Vysoká škola ekonomická v Praze

REDAKČNÍ RADA

Regina Axelrod
Adelphi university, New York, USA
Peter Bugge
Aarhus University, Aarhus, Dánsko
Petr Cimler
Vysoká škola ekonomická v Praze
Peter Čajka
Univerzita Mateja Bela, Banská
Bystrica, Slovensko
Zbyněk Dubský
Vysoká škola ekonomická v Praze
Ladislav Kabát
Bratislavská vysoká škola práva
Ludmila Štěrbová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Eva Karpová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Václav Kašpar
Vysoká škola ekonomická v Praze
Jaroslav Kundera
Uniwersytet Wrocławski, Wrocław,
Polsko
Larissa Kuzmitcheva
Státní univerzita Jaroslav, Rusko

Lubor Lacina
Mendelova zemědělská a lesnická
univerzita, Brno
Cristian Morosan
Cameron School of Business
Václava Pánková
Vysoká škola ekonomická v Praze
Lenka Pražská
emeritní profesor
Lenka Rovná
Univerzita Karlova v Praze
Mikuláš Sabo
Ekonomická Univerzita
v Bratislavě, Slovensko
Naděžda Šišková
Univerzita Palackého v Olomouci
Peter Terem
Univerzita Mateja Bela, Banská
Bystrica, Slovensko
Milan Vošta
Vysoká škola ekonomická v Praze

ŠÉFREDAKTOR

Josef Bič
Vysoká škola ekonomická v Praze

Exportní faktoring v České republice v době finanční a ekonomické krize Michal Nejedlý (michal.nejedly@vse.cz)¹

Abstrakt:

V důsledku finanční a ekonomické krize pocítovali vývozci v České republice nedostatek zahraničních zakázek a zhoršený přístup k úvěrovým zdrojům. Zpřísnění podmínek pro získávání tradičních zdrojů financování exportu podporovalo na počátku krize naděje v alternativní způsoby financování exportu. Tento článek analyzuje exportní faktoring v České republice v letech 2007 – 2010. Pozornost je věnována porovnání vývoje exportního faktoringu v České republice se světovými trendy a dopadům krize na samotné poskytovatele faktoringových služeb. Článek ukazuje, že faktoringové společnosti byly stejně jako jiné finanční instituce zasaženy finanční krizí a nemohly tak vykryt mezeru ve zdrojích exportního financování.

Klíčová slova: exportní faktoring, finanční a ekonomická krize, Česká republika

Export Factoring in the Czech Republic during the Financial and Economic Crisis

Michal Nejedlý (michal.nejedly@vse.cz)¹

Summary:

The last financial and economic crisis caused that the exporters in the Czech Republic suffered from the lack of foreign orders and worsened access to credit financing. Tightened conditions of gaining traditional financial sources raised hopes of alternative means of export financing at the beginning of the crisis. The article analyzes the export factoring in the Czech Republic between 2007 and 2010. The attention is given to the comparison of the export factoring development in the Czech Republic to the world trends and to the crisis impacts on the factoring services providers. The article concludes that the factors were like other financial institutions affected by the financial crisis and therefore could not fill the gap in financial sources for export financing.

Keywords: export factoring, financial and economic crisis, the Czech Republic.

JEL: G29, G01

Tento příspěvek je publikován jako konzultace.

¹ Tato stat' byla napsána v rámci řešení projektu IGA „Řešení dopadů finanční a ekonomické krize na vývozce v ČR“, č. F2/19/2010.

Obsah

Úvod.....	7
1. Exportní faktoring.....	7
2. Faktoring v České republice	9
3. Dopady finanční a ekonomické krize na faktoring	10
3.1 Vývojové tendence faktoringu ve světě a České republice.....	11
3.2 Dopady krize na faktoringové společnosti na tuzemském trhu	13
Závěr	17
Seznam literatury	19

Úvod

Světová ekonomika se od roku 2007 vyrovnávala s důsledky finanční krize. Její dopady na český bankovní systém byly poměrně omezené. Tuzemské banky, které jsou součástí mezinárodně působících bankovních skupin, těžily ze svých konzervativních politik a po dobu krize zůstaly ziskové (Česká národní banka 2010). I přesto však došlo k aplikaci přísnější úvěrové politiky ve vztahu k domácím podnikům.

Vážnější potíže působila v České republice krize ekonomická, která se zpožděním doprovázela krizí finanční. Výkon české ekonomiky je úzce spjat s vývojem exportu, a proto se recese v cílových destinacích českých exportérů odrazila v poklesu počtu nových průmyslových zakázek ze zahraničí a tržeb z přímého vývozu (Český statistický úřad 2011).

Negativním faktorem pro překonání dopadů krize na tuzemské exportně orientované podniky se kromě samotného poklesu zakázek ze zahraničí stal nedostatek peněžních zdrojů k jejich financování. Jestliže banky ještě v listopadu 2008 registrovaly poskytnuté úvěry v objemu 710 mld. Kč, v květnu roku 2010 již pouze v objemu 626 mld. Kč (Česká národní banka 2011).

Výše uvedené skutečnosti podporovaly zvýšená očekávání v alternativní metody financování exportních operací. Mezi alternativní metody financování exportu bývá řazen mezinárodní leasing, forfaiting a faktoring (Machková, Černohlávková, Sato a kol. 2010: 111-119). Deník E15 v této souvislosti uvádí zprávu ČTK: „Současná světová finanční krize zřejmě v Česku podle předsedy Asociace faktoringových společností České republiky (AFS ČR) Tomáše Morávka zvýší zájem o faktoring... Firmy se totiž budou snažit ještě více zmírnit případná finanční rizika. Zároveň lze ale očekávat zpřísnění podmínek v poskytování služeb.“ (ČTK 2008: 9).

Cílem článku je analyzovat exportní faktoring v České republice v době finanční a ekonomické krize, tj. v období po roce 2007, posoudit, zda exportní faktoring reagoval na pokles poskytovaných bankovních úvěrů podnikům a zda tedy vykryl případnou mezeru ve financování, a v neposlední řadě zmapovat dopady krize na faktoringový trh i samotné poskytovatele faktoringových služeb.

1. Exportní faktoring

Faktoring je nástrojem financování krátkodobých pohledávek vzniklých na základě dodávek zboží a služeb. Právní podstatou faktoringu je postoupení pohledávek před dobou jejich splatnosti na faktoringovou společnost (Máče 2006: 113). Na faktoringovou společnost mohou být postupovány jak

pohledávky z domácího obchodního styku (tzv. tuzemský faktoring), tak i vývozní pohledávky (tzv. exportní faktoring).

Podstata exportního faktoringu je tedy v zásadě podobná tuzemskému faktoringu. Faktoringová společnost však v některých případech přebírá kromě komerčního i riziko teritoriální a kurzové. Faktoringová společnost totiž může postoupenou pohledávku denominovanou v cizí měně vývozci uhradit v domácí měně (Pike, Neale 2006: 405).

Faktoring bývá nabízen ve dvou základních variantách, a to jako regresní, nebo bezregresní. V případě bezregresní varianty faktor přebírá rizika platební nevůle a platební neschopnosti kupujícího a neuplatňuje postih vůči dodavateli v případě, že by dlužník - odběratel nezaplatil (Černohlávková, Sato, Taušer 2007: 184). Bezregresní forma faktoringu je však často spojena se spoluúčastí vývozce. U regresní verze faktoringu faktoringová společnost platební riziko odběratele nenese a v případě nezaplacení pohledávky odběratelem může po vývozci požadovat vrácení vyplacené zálohy.

V praxi je u exportního faktoringu využíván buď systém s pojištěním vývozní pohledávky, nebo systém dvou faktorů. V případě exportního faktoringu s pojištěním je postupovaná pohledávka za zahraničním odběratelem pojišťována faktorem u úvěrové pojišťovny v zemi vývozu. Podmínky pojištění včetně nákladů za pojištění pohledávky jsou přenášeny na vývozce. Faktori obvykle nepřebírají ručení za zaplacení celé pohledávky a vyžadují určitou participaci vývozce na riziku (Machková, Černohlávková, Sato a kol. 2010: 114).

V případě systému dvou faktorů je rovněž vývozní pohledávka postupována na faktora v zemi prodávajícího (tzv. exportní faktor), který pohledávku financuje až do výše 100 %. Exportní faktor vývozci zálohově proplácí určitou část pohledávky, obvykle 80–90 % fakturované částky, zbytek převádí vývozci až po úhradě odběratelem. Pro hodnocení rizik spojených s pohledávkou (především platební riziko odběratele), stanovení výše financování a samotné inkaso jsou však využívány služby faktora v zemi kupujícího (tzv. importní faktor). Ten působí přímo v daném teritoriu a je schopen lépe analyzovat míru podstupovaných rizik. V případě pohledávky po splatnosti pak zajišťuje její vymáhání.

Tzv. dvoufaktorový systém je umožněn sdružováním faktoringových společností do řetězců. Mezi nejvýznamnější mezinárodní řetězce patří Factors Chain International (FCI) a International Factors Group (IFG). FCI sdružuje v 67 zemích světa 250 faktoringových společností, které jsou aktivně zapojeny ve více než 80 % světového objemu exportního faktoringu (Factors Chain International 2011). IFG pak čítá více jak 160 členů v 50 zemích světa (International Factors Group: 2011).

2. Faktoring v České republice

Přestože byl faktoring využíván i v centrálně plánované ekonomice Československa, v novodobé historii se začal rozvíjet v roce 1991. Prvním subjektem specializujícím se na faktoring a forfaiting byla společnost Transfinance a.s. V průběhu 90. let 20. století docházelo k postupnému zvyšování počtu institucí zaměřujících se na poskytování tohoto druhu finančních služeb podnikům. V tomto období rovněž vznikly společnosti, které dodnes zaujímají důležité postavení na faktoringovém trhu. Zpravidla šlo o dceřiné společnosti významných tuzemských bankovních domů (např. Factoring KB), popř. společný podnik české a zahraniční banky (O. B. Heller²).

V České republice působilo v roce 2010 osm faktoringových společností sdružených v Asociaci faktoringových společností ČR (AFS ČR). Faktoringový obrat těchto členů v roce 2010 činil téměř 112 mld. Kč. Mezi tři největší faktoringové společnosti patří Factoring České spořitelny, a.s., ČSOB Factoring, a.s. a se značným odstupem Transfinance a.s.

Tab. 1: Obrat faktorů v České republice v roce 2010 (v mil. Kč) a podíl exportního faktoringu (v % celkového obratu daného faktora)

Faktor	Faktoringový obrat (v mil. Kč)	Podíl exportního faktoringu (v %)
Raiffeisenbank	12 431	37 %
Transfinance	15 409	29 %
NLB Factoring	8 450	24 %
ČSOB Factoring	26 091	22 %
Bibby Financial Services	2 829	16 %
Factoring ČS	29 187	14 %
Factoring KB	12 035	14 %
Coface Czech Factoring	5 510	10 %

Pramen: AFS ČR (Česká leasingová a finanční asociace 2011), vlastní zpracování.

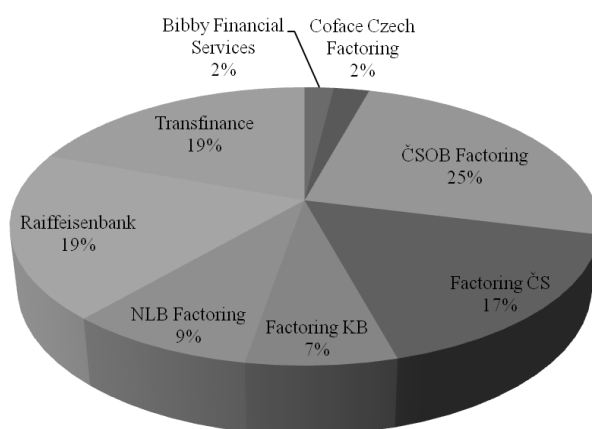
Podle údajů z roku 2010 se exportní faktoring podílel na celkovém faktoringovém obratu v České republice přibližně jednou pětinou, což odpovídá obratu 23,5 mld. Kč (Česká leasingová a finanční asociace 2011). Podíly exportního faktoringu na celkovém obratu jsou u jednotlivých členů AFS ČR

² O.B. Heller vznikla v roce 1992 jako společný podnik Československé obchodní banky, a.s. a americké skupiny Heller International Group. Od roku 2006 působí na trhu pod názvem ČSOB Factoring, a.s. a je plně vlastněná Československou obchodní bankou, a.s.

diferencované (viz Tab. 1). Významnou roli zaujímá exportní faktoring zejména u společností Raiffeisenbank a.s., Transfinance a.s. a NLB Factoring, a.s.

Uvažujeme-li trh exportního faktoringu v České republice jako celek, pak jeho rozdělení mezi jednotlivé poskytovatele v roce 2010 z hlediska obrátu vykazuje odlišnosti oproti rozdělení celkového faktoringového trhu (viz Graf 1). Lídrem je společnost ČSOB Factoring, a.s. (s 25% podílem), následovaná Raiffeisenbank a.s. (19% podíl) a společností Transfinance a.s. (19% podíl). Factoring České spořitelny, a.s. se v tomto žebříčku propadla až na 4. místo, což ukazuje na orientaci této společnosti na financování tuzemských pohledávek.

Graf 1: Trh exportního faktoringu v roce 2010

Pramen: AFS ČR (Česká leasingová a finanční asociace 2011), vlastní zpracování.

3. Dopady finanční a ekonomické krize na faktoring

Příchod ekonomické krize do České republiky na konci roku 2008 byl spojen se zhoršením dostupnosti úvěrového financování exportu pro tuzemské podniky. Ekonomická krize omezila jejich vlastní zdroje financování a přístup k bankovním úvěrům byl rovněž limitován v důsledku zpřísnění úvěrových politik jednotlivých bankovních ústavů a v důsledku celkového zhoršení finančního zdraví podniků.

Výše uvedené skutečnosti podporovaly očekávání faktoringových společností, nabízejících alternativu k tradičnímu způsobu financování vývozu z vlastních zdrojů podniků či s pomocí bankovních úvěrů, neboť poskytnutí jejich služeb je založeno na hodnocení úvěrové schopnosti odběratelů, nikoliv však vývozců.

3.1 Vývojové tendence faktoringu ve světě a České republice

Vývoj obratu faktoringu v posledních letech ukazuje obdobné tendence ve světě i v České republice. Jedná se o následující tendence:

- růst obratu celkového faktoringu i obratu exportního/mezinárodního³ faktoringu v absolutním vyjádření až do roku 2008,
- propad obratu exportního/mezinárodního i celkového faktoringu v roce 2009,
- vyšší dynamika obratu exportního/mezinárodního faktoringu oproti dynamice obratu celkového faktoringu⁴,
- znovuoobnovení růstu obratu faktoringu v roce 2010,
- trvalý růst podílu obratu exportního/mezinárodního faktoringu na celkovém obratu,
- mírné zvýšení podílu bezregresní formy faktoringu.

Tab. 2: Faktoring ve světě v letech 2005-2010 (obrat v mld. EUR)

Ukazatel/rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Faktoring celkem	1,02	1,13	1,30	1,33	1,28	1,65
Meziroční změna faktoringu celkem	18,17%	11,58%	14,53%	2,00%	-3,14%	28,41%
Mezinárodní faktoring	0,09	0,10	0,15	0,18	0,17	0,25
Meziroční změna mezinárodního faktoringu	26,69%	19,89%	40,80%	20,67%	-6,08%	48,62%
Podíl mezinárodního faktoringu	9%	9%	11%	13%	13%	15%

Pramen: Factors Chain International (2011a), vlastní zpracování.

³ Pro účely tohoto textu je abstrahováno od rozdílu mezi exportním a mezinárodním faktoringem.

⁴ Průměrné tempo růstu obratu světového celkového faktoringu do roku 2008 činilo 11,57 %, v České republice pak 17,25 %. Průměrné tempo růstu obratu světového mezinárodního faktoringu do roku 2008 činilo 27 %, v České republice pak 23,85 %.

Podrobná data jsou obsažena v Tab. 2 pro vývoj faktoringu ve světě a v Tab. 3 pro vývoj faktoringu v České republice.

Podíl exportního faktoringu na celkovém faktoringu je v České republice obecně vyšší (21 % v roce 2010) než ve světě (15 % v roce 2010), což svědčí o tom, že se jedná o exportně orientovanou ekonomiku. Při pohledu na jednotlivé údaje je vidět, že finanční a ekonomická krize, jejíž důsledky se plně projeví v roce 2008, způsobila stagnaci tohoto podílu jak v České republice, tak ve světě. Z údajů za rok 2010 lze však předběžně usuzovat, že se jednalo o přechodnou odchylku od dlouhodobého trendu.

Tab. 3: Faktoring v České republice v letech 2005-2010 (obrat v mld. Kč)

Ukazatel/rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Faktoring celkem	83,82	104,81	127,14	133,99	99,74	111,94
Meziroční změna faktoringu celkem	n/a	25,04%	21,31%	5,39%	-25,57%	12,24%
Exportní faktoring	13,11	14,65	21,91	24,16	17,79	23,55
Meziroční změna exportního faktoringu	n/a	11,74%	49,54%	10,28%	-26,37%	32,35%
Podíl exportního faktoringu	n/a	14%	17%	18%	18%	21%

Pramen: AFS ČR (Česká leasingová a finanční asociace 2011), vlastní zpracování.

Z dynamiky vývoje obratu exportního faktoringu je patrné, že ke zvolnění meziročního růstu obratu faktoringu došlo již v roce 2008. Ve světě růst zpomalil ze 41 % v roce 2007 na 21 %, v České republice pak z 50 % na 10 %. V následujícím roce (2009) pak došlo k poklesu obratu exportního/mezinárodního faktoringu o 6 % ve světě a o 26 % v České republice.

Exportéři v době finanční a ekonomické krize citlivěji vnímali rizika spojená s platební schopností svých odběratelů, což se odrazilo i ve vyšší poptávce po bezregresním faktoringu. Ukázalo se totiž, že v letech 2008 a 2009 se mírně zvýšil podíl odkupovaných pohledávek bez postihu na výstavce. Zatímco v roce 2007 činil tento podíl 23 %, v roce 2008 pak 25 %. Od roku 2009 se však podíl

bezregresně odkupovaných pohledávek začal vracet zpět k hodnotám před vypuknutím krize.⁵ Poskytování bezregresního faktoringu je v zásadě ovlivňováno mírou spolupráce faktorů v mezinárodních řetězcích a možností pojištění vývozních pohledávek. Dle Morávka (2009) docházelo v České republice ke snižování či rušení pojistných limitů, což omezovalo možnosti využití bezregresního faktoringu.

3.2 Dopady krize na faktoringové společnosti na tuzemském trhu

Finanční a ekonomická krize ovlivnila poskytování faktoringových služeb ve světě i v České republice negativním způsobem. Trh exportního faktoringu, měřeno jeho obratem, se pozitivně vyvíjel pouze do roku 2008. Jeho zpomalování, které bylo znatelné od roku 2007, přešlo v roce 2009 v absolutní pokles. Příčiny je možné hledat v následujících skutečnostech souvisejících s finanční a ekonomickou krizí:

- v poklesu poptávky po zboží a službách, v obecném snížení podnikatelských aktivit projevujících se poklesem počtu a snižováním objemu zakázek,
- ve zhoršení finančního zdraví vývozců i odběratelů,
- v krizi likvidity, tj. v nedostatku peněžních zdrojů určených pro poskytování služeb jednotlivými faktoringovými společnostmi.

Z údajů Českého statistického úřadu (Český statistický úřad 2011) vyplývá, že pokles nových průmyslových zakázek ze zahraničí se v České republice začal projevovat ve druhé polovině roku 2008 a trval po celý rok 2009. Poklesu zahraničních průmyslových zakázek pro tuzemské podniky odpovídal též pokles tržeb z přímého vývozu průmyslové produkce. V důsledku toho exportérům ubylo množství vývozních pohledávek, které by mohli postoupit faktoringovým společnostem.

Financování exportních pohledávek prostřednictvím faktoringu je založené na hodnocení kvality portfolia odběratelů daného vývozního podniku. Očekávání, že faktoring pomůže překonat dopady finanční a ekonomické krize na tuzemské podniky, byla tedy patrně založena na předpokladu dostatečné bonity odběratelů. Ukázalo se však, že důsledky ekonomické krize přispěly ke zhoršení finančního zdraví podniků napříč zeměmi, zpravidla relativně vyspělými, což ve svém důsledku znamenalo omezení možností pro realizaci exportního faktoringu.

⁵ Vlastní výpočty na základě dat AFS ČR (Česká leasingová a finanční asociace 2011).

Nejistota na finančních trzích spojená s růstem ceny peněžních zdrojů představovala nové výzvy pro zajištění likvidity faktoringových společností. Z analýzy výročních zpráv faktoringových společností působících v České republice⁶ plyne, že otázku získávání zdrojů musely řešit všechny společnosti bez ohledu na to, zda jsou přidružené do bankovní skupiny působící v České republice či nikoliv. Existují však rozdíly mezi oběma skupinami. Faktoringové společnosti přidružené k tuzemským bankám tradičně využívaly úvěrové limity a kontokorentní úvěry zejména od svých mateřských bank a v mnohem menší míře od jiných bankovních institucí. Vlivem finanční krize došlo k omezování úvěrových prostředků od bank mimo skupinu. Příkladem je Factoring České spořitelny, a.s., která v roce 2009 plně přešla na výhradní úvěrování ze strany své mateřské banky. Většina faktoringových společností tedy využívala výhod ze spojení s významnými bankovními skupinami přítomnými na českém trhu. Pozitivem bylo relativně dobré finanční zdraví tuzemských bank, které byly schopny dodávat potřebnou likviditu.

Ostatní faktoringové společnosti se však nemohly opřít o kapitálové zázemí lokální banky v rámci skupiny. Jejich financování je závislé na úvěrech poskytovaných tuzemskými bankami, které však v souladu se změnami v úvěrové politice svých zahraničních centrál přistupovaly ke snižování výše úvěrových rámců, ke zvyšování rizikových marží, případně k požadavkům na doplnění zajištění stávajících úvěrových linek.

Negativa finanční a ekonomické krize se následně promítla i do údajů vykazovaných jednotlivými faktoringovými společnostmi. V zásadě se jedná o níže uvedené důsledky či tendence:

- ztráta či nucené ukončení spolupráce s klienty, pokles objemu obchodních případů stávajících klientů a s tím související pokles faktoringového obrátu.

Přestože faktoringové společnosti byly nuceny ukončit spolupráci s některými klienty, z výročních zpráv zpravidla vyplývá, že negativním důsledkem finanční a ekonomické krize nebylo samotné snížení počtu klientů, ale spíše propad zahraniční poptávky po zboží a službách českých vývozců a s tím související pokles počtu i objemu pohledávek k financování. Důležitým aspektem pro udržení počtu klientů byla spolupráce s domácími mateřskými bankami a využívání jejich

⁶ V úvahu jsou brány výroční zprávy společností ČSOB Factoring, a.s., Factoring České spořitelny, a.s., Transfinance a.s., NLB Factoring, a.s., Factoring KB, a.s. Raiffeisenbank a.s. nevyčlenila faktoringové služby do samostatné společnosti, a tedy není k dispozici žádná souhrnná zpráva. Podíly společností Bibby Financial Services a Coface Czech Factoring jsou na trhu exportního faktoringu velmi malé, a proto tyto společnosti nejsou v dalších analýzách uvažovány.

pobočkové distribuční sítě. To se však pochopitelně netýkalo faktoringových společností bez napojení na některou z tuzemských bank. Propad objemu pohledávek k financování přispěl k poklesu obratu exportního faktoringu jednotlivých společností (viz Tab. 4).

Tab. 4: Obrat exportního faktoringu u vybraných faktoringových společností (v mil. Kč)

Ukazatel/rok	2006	2007	2008	2009	2010
ČSOB Factoring	2 902	4 755	5 130	4 497	5 805
Factoring ČS	1 446	1 931	2 428	2 726	3 967
Transfinance	7 304	6 206	5 749	3 307	4 538
Factoring KB	1 697	2 012	1 956	1 523	1 632
NLB Factoring	1 098	2 791	3 461	1 349	2 038
Raiffeisenbank	0	3 754	4 226	3 316	4 565

Pramen: AFS ČR (Česká leasingová a finanční asociace 2011), vlastní zpracování.

- ztížené pojišťování pohledávek.

Změna tržní situace v roce 2008 přiměla komerční pojišťovny k obezřetnějšímu přístupu v oblasti pojištění komerčních rizik. Důsledkem toho bylo snižování pojistných limitů či dokonce jejich rušení, popř. odmítání žádostí o pojištění odkupovaných pohledávek. Situace byla až tak vážná, že například Euler Hermes Čescob, úvěrová pojišťovna, a.s. ukončila v roce 2009 spolupráci s Factoringem KB, a.s.⁷ Omezení v pojištění pohledávek byla částečně kompenzována rozšířením spolupráce v rámci mezinárodních faktoringových řetězců.

- růst podílu opravných položek k pohledávkám.

Vývoj podílu opravných položek k pohledávkám (zákonných i ostatních) k celkovým pohledávkám z obchodní činnosti dokumentuje u vybraných faktoringových společností Tab. 5. Za zvýšenou tvorbou opravných položek v letech 2008 až 2010 stojí jak rostoucí počet podniků v insolvenčním řízení, tak i obecné

⁷ Factoring KB, a.s. v roce 2009 ukončila spolupráci i s druhou využívanou úvěrovou pojišťovnou, a to Komerční úvěrovou pojišťovnou EGAP, a.s. Uzavřela však 2 nové pojistné smlouvy se společnostmi Coface Austria Kreditversicherung AG, organizační složka Česko a Atradius Credit Insurance N.V., organizační složka.

zhoršení platební morálky podniků a zvyšování objemu pohledávek po splatnosti.

Tab. 5: Podíl opravných položek k celkovým pohledávkám z obchodní činnosti (v %)

Ukazatel/rok	2006	2007	2008	2009	2010
ČSOB Factoring	1,99%	1,62%	1,64%	3,43%	4,77%
Factoring ČS	1,30%	1,07%	0,84%	2,94%	3,25%
Factoring KB	2,27%	2,11%	2,54%	6,03%	7,18%
Transfinance	4,01%	3,96%	5,91%	7,25%	10,41%
NLB Factoring	2,90%	4,00%	7,10%	7,80%	13,32%
Raiffeisenbank	-	-	-	-	-

Pramen: výroční zprávy jednotlivých faktoringových společností v letech 2006 až 2010, vlastní zpracování.

- pokles zisku.

S výjimkou ČSOB Factoring, a.s. (v roce 2009) docházelo v jednotlivých letech k poklesu zisku před zdaněním. Některé faktoringové společnosti dokonce realizovaly ztrátu. Za tímto negativním trendem je nutno vidět jednak pokles obchodů, ale i obezřetný přístup projevující se tvorbou opravných položek. Vývoj ziskovosti vybraných faktoringových společností je uveden v Tab. 6.

Tab. 6: Zisk před zdaněním u vybraných faktoringových společností (v tis. Kč)

Ukazatel/rok	2006	2007	2008	2009	2010
ČSOB Factoring	122 573	207 201	129 124	327 379 ⁸	66 154
Factoring ČS	28 442	45 402	36 772	-105 879	1 121
Factoring KB	35 605	43 430	60 060	25 319	6 300
Transfinance	90 475	87 549	34 615	10 135	-63 004
NLB Factoring	47 909	84 951	38 965	-51 383	-117 822
Raiffeisenbank	-	-	-	-	-

Pramen: výroční zprávy jednotlivých faktoringových společností v letech 2006 až 2010, vlastní zpracování.

⁸ Výsledek je ovlivněn inkasem dividendy a výnosem z prodeje akcií ČSOB, a.s. Bratislava.

- požadavky na řízení rizik projevující se větší obezřetností při financování pohledávek a snaha o zlepšení informačních systémů.

Závěr

Exportní faktoring je pro svá specifika řazen mezi alternativní způsoby financování zahraničního obchodu. Tvoří totiž alternativu k tradičním způsobům externího financování vývozu prostřednictvím bankovních úvěrů. V souvislosti s dopady poslední finanční a ekonomické krize se v České republice očekávalo, že faktoring bude vyvažovat výpadek standardního úvěrového financování poskytovaného tuzemskými komerčními bankami.

Hodnoty jednotlivých veličin použitých pro hodnocení exportního faktoringu v České republice prokazují, že faktoring (i jeho poskytovatelé) byl ovlivněn dopady světové finanční a ekonomické krize a nemohl tak sehrát takovou vyvažující roli, jaká byla na jejím počátku předpokládána. Exportní faktoring je založen na hodnocení komerčního rizika odběratelů, a to se vlivem finanční a ekonomické krize zvýšilo. Vývoj obratu faktoringu v České republice tak v průběhu krize odrazil světové tendence.

Obrat exportního faktoringu v České republice v roce 2009 absolutně poklesl. Faktoringové společnosti se potýkaly s nedostatkem množství a objemu klienty postupovaných pohledávek. Problémy též způsobovaly zhoršená finanční a platební morálka podniků, rostoucí počet subjektů v insolvenčním řízení a s tím související nutnost vytvářet dostatečné opravné položky k pohledávkám. Docházelo tak i k poklesu ziskovosti či dokonce ztrátám některých faktoringových společností. Překážkou se stala i reakce úvěrových pojišťoven, které přistupovaly mnohem obezřetněji k pojišťování vývozních pohledávek a v několika případech i ukončily pojistné smlouvy s faktoringovými společnostmi.

Faktoringové společnosti jsou, stejně jako banky, finanční instituce, jsou tedy rovněž ovlivněny turbulencemi na finančních trzích. Většina českých faktorů je začleněna do některé z místně aktivních bankovních skupin, které po dobu krize zůstaly dostatečně kapitálově vybavené. Faktoringové společnosti bez přímého spojení s lokální bankou však byly znevýhodněny v několika ohledech, zejména pak v oblasti získávání peněžních zdrojů k financování odkoupených pohledávek nebo možností nabídky svých služeb na pobočkách tuzemských bank. Při hodnocení vlivů finanční a ekonomické krize však nelze zapomínat na skutečnost, že pokles obratu faktoringu (stejně jako snížení objemu poskytovaných bankovních úvěrů) byl do značné míry spjat s celkovým útlumem ekonomické aktivity projevující se poklesem množství i objemu zahraničně-obchodních transakcí.

Jakkoliv finanční a ekonomická krize působila negativním způsobem na faktoring v České republice, zejména v roce 2008 a 2009, oživení v roce 2010 ukázalo na možné opětovné nastartování pozitivního vývoje. Růst obratu faktoringu však nadále bude podmíněn makroekonomickým vývojem v jednotlivých regionech.

Seznam literatury

ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. - TAUŠER, J. a kol. (2007): *Finanční strategie v mezinárodním podnikání*. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-321-8.

ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE (2011): *Factoringové statistiky AFS ČR* [online]. ČLFA. [cit. 2011-09-02]. Dostupné z <<http://www.cdfa.cz/index.php?textID=67>>.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2010): *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010*. Praha: Česká národní banka. Dostupné z <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010.pdf>. ISBN 978-80-87225-23-3.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2011): *ARAD systém časových řad* [online]. Česká národní banka [cit. 2010-10-05]. Dostupné z <<http://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2011) [online]. Český statistický úřad. [cit. 2011-10-04]. Dostupné z <<http://www.czso.cz>>.

ČSOB FACTORING (2011): *Výroční zprávy 2006 až 2010* [online]. ČSOB Factoring. [cit. 2011-10-24]. Dostupné z <<http://www.csobfactoring.cz/o-nas/vyrocní-zpravy/>>.

FACTORING ČESKÉ SPOŘITELNY (2011): *Výroční zprávy 2006 až 2010* [online]. Factoring České spořitelny, a.s. [cit. 2011-10-24]. Dostupné z <<http://www.factoringscs.cz/cs/o-nas/vyrocní-zpravy.html>>.

FACTORING KB (2011): *Výroční zprávy 2006 až 2010* [online]. Factoring KB, a.s. [cit. 2011-10-24]. Dostupné z <<http://www.factoringkb.cz/vyrocka.html>>.

FACTORS CHAIN INTERNATIONAL (2011) [online]. Factors Chain International [cit. 2011-10-12]. Dostupné z <<http://www.factors-chain.com/>>.

FACTORS CHAIN INTERNATIONAL (2011a): *Total Factoring Volume by Country in the last 7 years* [online]. Factors Chain International. [cit. 2011-10-12]. Dostupné z <http://www.factors-chain.com/?p=ich&uli=AMGATE_7101-2_1_TICH_L1293977843>.

INTERNATIONAL FACTORS GROUP (2011) [online]. International Factors Group [cit. 2011-10-12]. Dostupné z <<http://www.ifgroup.com/>>.

ČTK (2008). Krize zřejmě zvýší zájem o odkup pohledávek. *E15*. 3.12.2008, 264, s. 9. ISSN 1803-4543.

MÁČE, M. (2006): *Platební styk: klasický a elektronický*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-1725-5.

MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. (2010): *Mezinárodní obchodní operace*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3237-4.

MORÁVEK, T. (2009): *Řešení pro krizi nebo krize ve factoringu?* [online]. ČSOB Factoring 16.9.2009. [cit. 2011-09-02]. Dostupné z <<http://www.csobfactoring.cz/o-nas/tiskove-zpravy/reseni-pro-krizi-nebo-krize-ve-factoringu/>>.

NLB FACTORING (2011): *Výroční zprávy 2006 až 2010* [online]. NLB Factoring, a.s. [cit. 2011-10-24]. Dostupné z <http://www.nlbfactoring.cz/index.asp?akce=o_nas&akce2=vyrocni_zpravy>.

PIKE, R. - NEALE, B. (2006): *Corporate finance and investment: decisions and strategies*. Fifth edition. Essex : Pearson Education. ISBN 978-0-273-69561-5.

TRANSFINANCE (2011): *Výroční zprávy 2006 až 2010* [online]. Transfinance, a.s. [cit. 2011-10-24]. Dostupné z <<http://www.transfinance.cz/o-nas/vyrocni-zpravy.html>>.